ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ
ΠΡΟΝΟΙᾼ
ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Η΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗι 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1918. ΑΡΙΘ. 148

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

«Καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων». *(Ἀποκ. α΄ 18).*

Ἐξεγέρθητε ὡς εἷς ἄνθρωπος οἱ ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστεύοντες εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὅσοι ἐπενθήσατε καὶ ἐκλαύσατε καὶ κατενύγητε τῇ καρδίᾳ παρακολουθοῦντες τὰ ἅγια παθήματα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξεγέρθητε ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ ὕμνοις καὶ δοξολογίαις καὶ ἰαχαῖς θριάμβου, ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος. Ἀναμνήσθητε ὅτι Αὐτὸς ἦτο ὁ ἐν τῷ παντοδυνάμῳ Αὐτοῦ λόγῳ φωνήσας τὸν τεταρταῖον Λάζαρον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐννοήσατε ὅτι Αὐτός ἐστιν ὁ ἔχων τὸ κράτος τοῦ Ἅδου καὶ τοῦ θανάτου καὶ αὐτεξουσίως ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάς.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξεμυκτήρισαν Αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ λέγοντες «εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ», σημεῖον ζητοῦντες τῆς θεότητος Αὐτοῦ ἵνα ἀγνοήσωσι καὶ τοῦτο, ὡς ἠγνόησαν καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἄλλα σημεῖα τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ καὶ αὐτὸν τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Λάζαρον, ὃν πολλοὶ αὐτῶν ἐξ Ἱεροσολύμων κατῆλθον ἐπίτηδες εἰς Βηθανίαν ἵνα ἴδωσιν· καὶ ἐν τούτοις καὶ τῶν ἄλλων νεκρῶν καὶ τοῦ Λαζάρου ἡ ἀνάστασις ἦτο θετικὴ καὶ ἀναν-

τίρρητος ἀπόδειξις τῆς πατροπαραδότου αὐτῶν πίστεως εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ τὸ ἰσχυρότατον ἅμα τεκμήριον ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ πάθος, τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον καὶ τὴν ταφήν, ἔμελλε νὰ ἀναστῇ ἐκ τῶν νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὡς Αὐτὸς εἶχε προείπῃ.

Ἡ ἀνάστασις ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἐστεφάνωσε διὰ θριάμβου τὸ μέγα ἔργον τοῦ Λυτρωτοῦ· καὶ ὡς ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου ἦτο ἀσφαλὴς προειδοποίησις περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις Αὐτοῦ εἶναι ἀσφαλὴς προειδοποίησις περὶ τῆς γενικῆς ἀναστάσεως ἐν τῇ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, ἀλλ᾽ ἅμα καὶ βεβαίωσις ὅτι πᾶσα ἐν τῷ μεταξὺ προσπάθεια τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς ἠθικὴν ἀνάστασιν εἶναι εὐλογημένη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ στέφεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας.

Ἀφ᾽ ὅτου ὁ θριαμβευτικῶς ῥήξας τὰ δεσμὰ τοῦ Ἅδου Χριστὸς ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἐνεφανίσθη τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως εἰς τοὺς ὡσεὶ νεκροὺς γενομένους ἐκ τοῦ φόβου φρουροὺς τῆς κουστωδίας τοῦ τάφου, εἰς τὴν Μαγδαληνὴν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ἰωσήφ, εἰς τὸν Πέτρον, εἰς τὸν Ἰάκωβον, εἰς τοὺς δύο μαθητὰς ἐν τῇ ὁδῷ εἰς Ἐμμαούς, εἰς τοὺς μαθητὰς ἐν τῷ ὑπερῴῳ τοῦ μυστικοῦ δείπνου, ἀπόντος τοῦ Θωμᾶ, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ ὑπερῴῳ, παρόντος καὶ τοῦ Θωμᾶ καὶ ψηλαφήσαντος τὸν Κύριον καὶ τοὺς τύπους τῶν πληγῶν Αὐτοῦ καὶ πιστεύσαντος λαμπρῶς, εἶτα εἰς πεντακοσίους μαθητάς, καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος, ὅπου ἐπορεύθησαν οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ κατὰ τὴν παραγγελίαν Αὐτοῦ, ὅτε ἐγένετο καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Πέτρου, καὶ τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἀφ᾽ οὗ ἀνελήφθη ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ καθ᾽ ὅλου ἀφ᾽ ὅτου κατὰ τὰς τεσσαράκοντα μεγάλας ἐκείνας ἡμέρας τὰς μετὰ τὴν ἀνάστασιν παρέστησεν ἑαυτὸν τοῖς μαθηταῖς ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ διήνοιξεν αὐτοῖς τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, 19 ἤδη ὁλόκληροι αἰῶνες παρελθόντες οὐ μόνον δὲν ἐπαλαίωσαν καὶ δὲν ἐξησθένισαν καὶ δὲν ἠμαύρωσαν καὶ δὲν ἠφάνισαν τὴν λαμπρότητα τοῦ ἐκ τοῦ τάφου ἐκπηδήσαντος ἐν θριάμβῳ ἀϊδίου φωτός, ἀλλὰ τοὐναντίον παρὰ πάντα τὸν λυσσώδη πόλεμον, ὅστις πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ ἐξερριπίσθη κατὰ

τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ συνέτειναν νὰ κραταιώσωσι τὴν εἰς αὐτὸ πίστιν, ὑφ' ἧς ἐλαυνόμενοι οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται τοῦ Θεανθρώπου καὶ αὐτήκοοι καὶ ὑπηρέται τῶν αἰωνίων ἀποκαλύψεων Αὐτοῦ Ἀπόστολοι ἐξώρμησαν καὶ ἐπέτυχον αὐτοὶ καὶ ἡ συνεχίσασα τὸ ἔργον αὐτῶν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τὴν ἠθικὴν κατάκτησιν τῆς Οἰκουμένης. Δεκαεννέα ὅλοι αἰῶνες ἀφ' ὅτου ἀνέστη ὁ Λυτρωτὴς αὐτεξουσίως ἐκ τοῦ τάφου μέχρι σήμερον ὁ βίος τῆς Ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι εἰμὴ ἀδιάλειπτος ἐναλλαγὴ πτώσεων καὶ ἀναστάσεων ἠθικῶν, πτώσεων μὲν καὶ θανάτου τῶν ἀπιστούντων εἰς τὸ μέγα θαῦμα ἀτόμων καὶ ἐθνῶν, ἀναστάσεων δὲ ἐκείνων ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ, ἢ πιστεύσαντες καὶ πρὸς καιρὸν ἀποβαλόντες τὴν πίστιν ταύτην καὶ πεσόντες, ἐπανεῦρον τὴν πίστιν αὐτῶν ἐν ταῖς δοκιμασίαις, καὶ ἀνέστησαν ὡσεὶ ἐκ τοῦ τάφου ζῶντες πάλιν, καὶ ἀνενέωσαν οὕτω ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν τὸ θαῦμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦτο τὸ θαῦμα, τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἦτο τὸ ἐνισχῦσαν τὸν καταθορυβηθέντα ὑπὸ τῶν ἐρωτήσεων τῆς παιδίσκης Πέτρον καὶ τρὶς ἀρνηθέντα τὸν Κύριον παρὰ τὴν ρητὴν διαβεβαίωσιν αὐτοῦ, ὅτι «τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θύσω», ὥστε νὰ διακηρύξῃ ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Συνεδρίου τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν ὅτι «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις», καὶ διὰ τῆς ἀτρομήτου ταύτης συμπεριφορᾶς νὰ προκαλέσῃ τὴν εὔστοχον παρατήρησιν τοῦ Γαμαλιήλ, τὴν ἐκ τῆς μελέτης τῶν τυχῶν τοῦ Θευδᾶ καὶ Ἰούδα τοῦ γαλιλαίου ἐξαχθεῖσαν, ὅτι «ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἐάσατε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό· μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε».

Ἀκολούθως πρὸς ταῦτα καὶ ἐν ἀκλονήτῳ πίστει ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπεριφράστως ἐξαρτᾷ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐκ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως Αὐτοῦ· «εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται», γράφει πρὸς τοὺς Κορινθίους, «κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν ... εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ...».

Ὅθεν τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον δὲν κατελύθη, οὐ μόνον

ἀπέδειξε τοὺς πολεμίους αὐτοῦ θεομάχους πρὸς κέντρα λακτίζοντας, ἀλλὰ καὶ ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων ἀεὶ εὐρυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀεὶ ἐνισχυόμενον, ἀεὶ ζωογονοῦν ἐπὶ μᾶλλον καὶ θερμαῖνον τὴν ἀνθρωπότητα, ἔργον ἀκατάλυτον εἰς τὸν αἰῶνα, ἀρραγὲς θεμέλιον ἔχον Ἐκεῖνον, ὅστις κατὰ τὸν ἠγαπημένον μαθητὴν καὶ προφήτην τῆς Ἀποκαλύψεως ἐγένετο νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν ἐστιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἀποδεικνύον διὰ τῶν θαυμασίων ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν τῆς θεμελιώδους αὐτοῦ βάσεως.

Χριστὸς ἀνέστη· καὶ τὸ θεῖον ἔργον τὸ ἐπὶ τῆς ἀσαλεύτου ταύτης βάσεως στηριχθὲν ἐξακολουθεῖ, ὡς ἡ ἀείζωος ζύμη ἡ ζυμοῦσα τὴν Ἀνθρωπότητα, νὰ ὁδηγῇ αὐτὴν ἐκ τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Λυτρωτοῦ εἰς τοὺς εὐδίους λιμένας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ νὰ διέπῃ διὰ τῆς μυστηριώδους καὶ παντοδυνάμου αὐτοῦ ροπῆς τὰς τύχας τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακράν, τῶν ἤδη τεταγμένων ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αὐτοῦ προστασίαν καὶ τῶν οὔπω προσελθόντων ἐμφανῶς ὑπὸ τὸ αἰώνιον κράτος τῶν νόμων αὐτοῦ.

Χριστὸς ἀνέστη· καὶ ὡς ἐν τῷ θανάτῳ Αὐτοῦ ἐπάτησε καὶ κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, οὕτως ἐν τῇ ἀναστάσει Αὐτοῦ συνανέστησεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγήρω ζωήν, ἵνα ἐὰν θελήσωμεν, ζήσωμεν μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

Πόσον διαφωτιστικὰ καὶ πολυτιμότατα διδάγματα μᾶς παρουσιάζει ἡ σημερινὴ περικοπὴ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων! Ἂς θεωρήσωμεν μερικὰ ἐξ αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον ἀξίζει νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας, ἀλλὰ καὶ τὴν μίμησίν μας ἡ πληροφορία ὅτι οἱ προσήλυτοι τῆς νέας ἐν Χριστῷ πίστεως συνήρχοντο εἰς τὴν στοὰν τοῦ Σολομῶντος «ὁμοθυμαδόν». Τί σημαίνει τὸ «*ὁμοθυμαδὸν*» τοῦτο; ὅτι ἦσαν *μία* διάθεσις, *μία* γνώμη, *μία* ψυχή, *μία* καρδία. Τοιουτοτρόπως ἐπραγματοποίουν τὴν

περὶ αὐτῶν δέησιν τοῦ Χριστοῦ. Τί εἶχε παρακαλέσει οὗτος, προσευχόμενος ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων του, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅσων ἔμελλον νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραδόσεώς του; «*ἵνα πάντες ἓν ὦσιν*». Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ τὸ ἰδικόν μας καθῆκον· εἴτε ὡς κοινωνικαὶ ὁμάδες, εἴτε κατὰ τὸν οἰκογενειακόν μας βίον, ὀφείλομεν νὰ διάγωμεν ἐν ἑνότητι, ἐν ἁρμονίᾳ, ἐν ἀγάπῃ, ὡς διάκονοι ἀλλήλων, ὡς μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός, ὡς στρατιῶται τῆς αὐτῆς σημαίας, ὡς συγκληρονόμοι τῆς αὐτῆς δόξης καὶ τῆς αὐτῆς ζωῆς.

Ἀλλ᾽ εἴμεθα καὶ ἀτελεῖς ἄνθρωποι; Βεβαίως· πλὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐπρονόησε τὸ Εὐαγγέλιον, ὥστε νὰ μὴ διασχιζώμεθα, ἀλλὰ νὰ διατηρῶμεν τὴν ἑνότητα. Τὸν τρόπον τὸν γνωρίζομεν, καὶ ὀφείλομεν νὰ τὸν ἐφαρμόζωμεν ὄχι μόνον χάριν τοῦ καθήκοντός μας, ἀλλὰ καὶ χάριν τοῦ συμφέροντός μας. Εἶναι οὗτος τὸ νὰ μακροθυμῶμεν καὶ νὰ ἐκτείνωμεν ἐπὶ τοὺς ἀδελφούς μας ὄχι μόνον τὴν ἀνοχήν μας, ἀλλὰ καὶ τὴν συγχώρησίν μας. Ἀπὸ πόσα κακὰ δὲν θ᾽ ἀπηλάσσετο τοιουτοτρόπως ὁ κοινωνικός μας βίος! Ἀπὸ πόσην κόλασιν θὰ ἠλευθεροῦτο ἡ οἰκογενειακὴ ἐνσκήνωσίς μας! Καὶ ἀπὸ πόσην ἀθλιότητα θὰ ἐκαθαρίζετο ἡ ἀτομική μας ὕπαρξις, τόσον ἀξιοθρήνητος ὅταν δουλεύῃ εἰς τὰ μίση, τὰς ζηλοτυπίας, τοὺς φθόνους καὶ τὰς συναφεῖς ἔριδας, κραυγάς, ρήξεις καὶ διχοστασίας!

Ἂς κινήσῃ δεύτερον τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μελέτην μας ἡ ἄλλη πληροφορία, ὅτι ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων πολλοὶ προσήρχοντο πρὸς τὴν νέαν πίστιν καὶ περιέβαλλον διὰ πάσης τιμῆς τοὺς ἀποστόλους, «*τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς*». Ποῖοι ἦσαν οἱ λοιποὶ οὗτοι; Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς *λεγομένας* ἀνωτέρας τάξεις. Βεβαίως τὸ «*οὐδεὶς*» ἐνταῦθα εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν· διότι ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκ τῶν τάξεων τούτων. Τί θέλει λοιπὸν τὸ «οὐδεὶς» τοῦτο; Θέλει νὰ μᾶς δείξῃ πόσον ἦτο ὁ ἀριθμός των ὑπερβολικὰ περιωρισμένος καὶ ἀσήμαντος καὶ μικρὸς εἰς τὰ μεγάλα ρεύματα τῶν πιστῶν, τὰ ὁποῖα ἔδιδεν ὁ λαϊκὸς χείμαρρος. Καὶ τοῦτο συμβαίνει παντοῦ, ὅπου ἡ βαθεῖα διαφθορὰ ἀποξενώνει τοὺς ψευδομεγάλους καὶ τοὺς ψευδοανεπτυγμένους ἀπὸ κάθε εὐγενῆ παλμόν, ἀπὸ κάθε ὑψηλὸν καὶ ὑγιὲς αἴσθημα καὶ ἀπὸ κάθε τίμιον καὶ ἱερὸν ἰδανικόν. Ὁ λαὸς τότε, καθ᾽ ὅσον εἶναι ψυ-

χικῶς ὑγιέστερος, αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν πράγματι καὶ ἀληθείᾳ ἀνωτέραν τάξιν, τὴν πρόθυμον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν καθόλου τήρησιν τῶν καθηκόντων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστός — ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποίου ἔμελλον ἐκ τόσων ἐθνῶν νὰ προσέλθουν, μαζῇ μὲ ἀναρίθμητα πλήθη, καὶ ἀμέτρητοι φάλαγγες πλουσίων, ἐπιστημόνων καὶ λογίων — κατὰ τὴν ἐπίγειον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ζωήν τού φαίνεται ὅτι περιέβαλλε διὰ τῆς ἀγάπης του πρὸ πάντων τὸν λαόν. Ὁ λαὸς οὗτος δι' αὐτόν, ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους στενότητας καὶ προκαταλήψεις, ἦτο ἀσυγκρίτως ὑπεράνω ἀριστοκρατίας διεφθαρμένης καὶ ἀξιωματούχων ἐκμεταλλευτῶν καὶ πεπωρωμένων.

Τὰ ἔθνη ὅμως δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν μίαν μεγάλην ἀλήθειαν. Ποίαν; Ὅτι αἱ τύχαι των κανονίζονται ὄχι ἀπὸ τὴν μειονότητα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλειονότητα, καὶ ὅτι ἡ πλειονότης ἑνὸς λαοῦ διαμορφώνεται πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὸ ποιὸν τῶν τάξεων, αἵτινες τὸν διευθύνουν. Μὴ τοῦτο δὲν συνέβη καὶ εἰς τὰς τότε λαϊκὰς μάζας τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Γαλιλαίας; Ἐὰν προσῆλθον πολλοὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ μεγίστη πλειονότης ἀπέμεινεν ὑπὸ τὴν ἀποπνικτικὴν ἐπιρροὴν τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Τὸ ἔδειξεν ἡ τρομερὰ ἐκείνη καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς δυνάμεως, καὶ μᾶς τὸ μαρτυρεῖ μέχρι σήμερον τὸ τέμενος τοῦ Ὀμάρ, τὸ ὑψούμενον ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος.

Θέλομεν καὶ ἄλλο δίδαγμα; Τὸ ἔχομεν ἔνθα ὁ ἄγγελος λέγει πρὸς τοὺς ἀποστόλους· *«πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης»*. Τὸ ἱερὸν λοιπόν, ὁ τόπος τῆς θείας λατρείας, πρέπει νὰ εἶναι ἐνταυτῷ καὶ τὸ βῆμα τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Καὶ τὸ κήρυγμα τοῦτο πρέπει νὰ ἀναπτύσσῃ πρὸς τὸν λαὸν *«πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης»* ἤτοι νὰ φωτίζῃ αὐτὸν περὶ ὅλων τῶν ἀληθειῶν, ὅλων τῶν ἐντολῶν καὶ ὅλων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων εὐοδοῦται ὄχι μόνον ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη καὶ ζωή.

Πιστεύει τις λοιπόν; Καλῶς πράττει. Ἀλλὰ θὰ πράττῃ χείριστα, ἐὰν καθιστᾷ ματαίαν καὶ ἄκαρπον τὴν πίστιν του μὲ ἔργα ἁμαρτωλὰ καὶ νεκρά. Καὶ εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὸν τὸ ὅτι ὁ ἱερὸς συγ-

γραφεὺς τῶν Πράξεων, ἀντὶ νὰ εἴπῃ «πάντα τὰ ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου», εἶπε: «πάντα τὰ ῥήματα *τῆς ζωῆς ταύτης*». Τί ἠθέλησε νὰ μᾶς δείξῃ διὰ τούτου; Ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ὅπου πιστεύεται μετ' εἰλικρινείας, δημιουργεῖ τὴν ἀληθῆ πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωήν, τὴν δίδουσαν τὴν ὡραιοτέραν κατεύθυνσιν εἰς ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους σφαίρας, καὶ ὅτι μόνον ἡ παρουσία τῆς ζωῆς ταύτης πιστοποιεῖ ὅτι ἡ ψυχὴ αὕτη, ἡ οἰκογένεια αὕτη, ἡ κοινωνία, ἡ Ἐκκλησία πιστεύουν καὶ διακονοῦν πράγματι εἰς τὸν Χριστόν.

Δι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη μήπως τὰ ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶναι δύναμις ἀναστάσεως καὶ ζωῆς; Εἴκοσιν αἰώνων μεγαλόστομος μαρτυρία μὴ δὲν περιβάλλει μὲ τὸ μᾶλλον ἀπόλυτον κῦρος τὴν ἀλήθειαν ταύτην; Καὶ ἰδοὺ μία ἐπὶ πλέον αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν ὅλοι, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, λαὸς καὶ λόγιοι, νὰ ἐνισχύσωμεν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν πίστιν μας καὶ νὰ ρυθμίσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς σύμφωνα μὲ τὰ ἐντάλματα καὶ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφοῦ καὶ ἡ ἰδική μας ἱστορία, αὐτὴ μάλιστα περισσότερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην, σαλπίζει ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ ἀστείρευτος πηγὴ ὄχι μόνον τοῦ λαμπροτέρου φωτὸς καὶ τῆς καθαρωτέρας ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑψηλοτέρας ζωῆς τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου βίου.

Η ΕΒΔΟΜΑΣ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ

Ἓξ ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἀναβαίνων ὁ Κύριος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸ ἑκούσιον πάθος ἀφίκετο εἰς Βηθανίαν, ἔνθα ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ ἐποίησαν αὐτῷ δεῖπνον τιμητικόν, ἐν ᾧ ὁ μὲν Λάζαρος ἦτο εἷς τῶν συνδαιτυμόνων, ἡ Μάρθα διηκόνει, ἡ δὲ Μαρία ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου διὰ μύρου καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς, πρᾶγμα ὅπερ ἐκέντησε τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Ἰούδα. Ταῦτα ἐγένοντο τῷ προηγουμένῳ τοῦ Πάσχα Σαββάτῳ.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπιβαίνων τοῦ πώλου καὶ ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ προάγοντος καὶ τοῦ ἀκαλουθοῦντος πλήθους διὰ τῆς θριαμβευτικῆς ἀναφωνήσεως «Ὡσανά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ·

ὡσανὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις!» Ἐθρήνησε δὲ τὴν τύχην τῆς Ἱερουσαλὴμ προειδὼς τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων μετὰ 37 περίπου ἔτη καταστροφὴν αὐτῆς.

Τὴν ἑσπέραν ἐπανῆλθεν εἰς Βηθανίαν, τῇ δὲ ἐπιούσῃ (Δευτέρᾳ) πρωῒ ἀνέβη αὖθις εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, πεινάσας δὲ καὶ μὴ εὑρὼν καρπὸν ἐν τῇ παρατυχούσῃ συκῇ κατηράσατο αὐτήν, ξηρανθεῖσαν παραχρῆμα.

Εἰσελθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς αὐλῆς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ πολλοὺς τυφλοὺς καὶ χωλοὺς προσελθόντας αὐτῷ ἐκεῖ ἐθεράπευσε.

Ἐξῆλθε δὲ πάλιν τὴν ἑσπέραν ἔξω καὶ διῆλθε τὴν νύκτα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς τὴν Βηθανίαν τμήματι τοῦ ἐλαιῶνος.

Ἐκ τῆς πανηγυρικῆς ὑποδοχῆς τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῆς αὐστηρότητος μεθ' ἧς ἐξέβαλε τοὺς ἐμπορευομένους ἐκ τοῦ ναοῦ ὁ Κύριος ἐξεμάνη κατ' αὐτοῦ τὸ Συνέδριον, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων εἰσέτι νὰ ἐπιβάλωσιν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Τῇ ἑπομένῃ πρωῒ (Τρίτῃ) ἀνέβη ὁ Κύριος πάλιν εἰς τὸν Ναόν, προσῆλθον δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησαν· «ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» Ὁ Κύριος δὲν ἀπεκρίθη ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ἠρώτησε τί ἐφρόνουν περὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου, ἂν ἦτο δηλαδὴ ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων· ἐκεῖνοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπαντήσωσιν «ἐξ ἀνθρώπων», διότι ὁ Ἰωάννης ἦτο παγκοίνως ἀνεγνωρισμένος προφήτης· «ἐξ οὐρανοῦ» δὲ δὲν ἤθελον νὰ ἀποκριθῶσι, διότι ἀμέσως θὰ ἠρώτα αὐτούς· «ἐκεῖνος ἐμαρτύρησε περὶ ἐμοῦ τίς εἶμι καὶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· διατὶ οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;» Διὸ ἀπήντησαν οὐκ οἴδαμεν, καὶ ὁ Κύριος ἠρνήθη νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτῶν. Προχωρῶν δὲ περαιτέρω διὰ μὲν τῆς παραβολῆς τῶν δύο υἱῶν τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἀρνηθεὶς κατ' ἀρχὰς μετεμελήθη ὕστερον καὶ μετέβη, ὁ δ' ἕτερος προθυμότατος δειχθεὶς τὸ πρῶτον δὲν ἀπῆλθεν, ὑπέδειξεν αὐτοῖς ὅτι τὰ ἔθνη καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ σημαίνονται διὰ τοῦ πρώτου υἱοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὁμολογίαν ἦτο ὁ ποιήσας τὸ θέλημα τοῦ πατρός, αὐτοὶ δὲ διὰ τοῦ δευτέρου· διὰ δὲ τῆς παραβολῆς τῶν κακῶν ἐκμισθωτῶν τοῦ

ἀμπελῶνος γεωργῶν, τῶν ἀποκτεινάντων τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ τέλος καὶ τὸν υἱὸν τοῦ οἰκοδεσπότου, ἧς αὐτοὶ ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἐξαγάγωσι τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ὅταν ἔλθῃ «κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν», ὑπέδειξεν αὐτοῖς ἅμα μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ ἐγγίζον ἑαυτοῦ τέλος, ἅμα δὲ τὸ στυγερὸν αὐτῶν μέρος ἐν τῷ θείῳ δράματι, ἅμα δὲ ὅτι «ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς». Διὰ δὲ τῆς παραβολῆς τοῦ γαμηλίου βασιλικοῦ δείπνου διέγραψεν ἀριστοτεχνικῶς τὰς αἰτίας δι᾽ ἃς οἱ προσκεκλημένοι τοῦ Θεοῦ ἐδείχθησαν ἀνάξιοι τῆς κλήσεως ὑπὸ τῶν μεριμνῶν τοῦ κόσμου κωλυθέντες, πῶς ἐκ τῶν τριόδων συνήχθησαν εἰς τὴν γαμήλιον ἑστίασιν τοῦ Θεοῦ οἱ τυχόντες, καὶ τίς ἡ μοῖρα τοῦ μεταξὺ αὐτῶν παρεισδύντος ἑνός, τοῦ μὴ ἔχοντος ἔνδυμα γάμου, τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἀλλ᾽ οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε ὁ Ἰούδας συνεκινήθησαν ἢ μετεμελήθησαν ἐκ τῶν πονηρῶν αὐτῶν διαλογισμῶν.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἤρχισαν νῦν νὰ γίνωνται θρασύτεροι ἀπέναντι τοῦ Κυρίου· καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος αἱ διάφοροι αἱρέσεις αὐτῶν ἤρξαντο ἀλληλοδιαδόχως νὰ ἐπιζητῶσιν ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. Πρῶτοι οἱ Φαρισαῖοι μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν διὰ τῆς περὶ τοῦ κήνσου ἐπερωτήσεως ἐπεζήτησαν νὰ προκαλέσωσιν ἀντιρρωμαϊκὰς καὶ ἀντικαισαρικὰς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις, αἵτινες θὰ παρεῖχον ἔδαφος πρὸς καταγγελίαν αὐτοῦ ἐπὶ ἐγκλήματι καθοσιώσεως· ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε πανηγυρικῶς. Προσῆλθον εἶτα οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ διὰ τῆς περὶ τῆς μιᾶς τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν γυναικὸς ἐπερωτήσεως ἐζήτησαν νὰ ἀποσπάσωσι δήλωσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ θεμελιώδους δόγματος τῶν Φαρισαίων περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἵνα ἐξάψωσι τὸ κατ᾽ Αὐτοῦ μῖσος τῶν Φαρισαίων· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀπεστομώθησαν. Προσῆλθον εἶτα πάλιν Φαρισαῖοι, καὶ εἷς τῶν νομικῶν ἠρώτησεν Αὐτὸν τίς ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου· καὶ λαβόντες τὴν ὀρθὴν ἀπάντησιν ἀπεμακρύνθησαν καὶ οὗτοι ἀμηχανοῦντες, ἰδίᾳ ὅτε Ἐκεῖνος ἀντιπροέβαλεν αὐτοῖς τὴν ἐρώτησιν: πῶς ὁ Δαυῒδ καλεῖ τὸν Χριστὸν ἐν πνεύματι Κύριον, ἀφ᾽ οὗτος θὰ εἶναι ἀπόγονος ἐκείνου;

Ἦτο ἤδη καιρὸς νὰ διδαχθῶσι σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὁ λαὸς

καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῖοί τινες ἦσαν οἱ περίφημοι ἐκεῖνοι διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραὴλ οἱ θορυβωδῶς καθεζόμενοι ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ Μωϋσέως· καὶ ἡ μακρὰ ἐκείνη σειρὰ τῶν ἐλέγχων τῶν ἀρχομένων διὰ τῆς τρομερᾶς φράσεως «οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί», παραμένει αἰώνιον μνημεῖον τῆς ἀφαντάστου ἠθικῆς καταπτώσεως, εἰς ἣν εἶχον περιέλθῃ καὶ παρέσυρον καὶ τὸν λαὸν οἱ ἡγέται καὶ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραήλ.

Μετὰ τὸν δεινὸν τοῦτον ἔλεγχον ὁ Κύριος, ἀφ᾿ οὗ ἐθρήνησε καὶ πάλιν τὴν τύχην τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀφ᾿ οὗ ἐξῆρε τὴν σημασίαν τῆς προσφορᾶς τῶν δύο λεπτῶν ὑπὲρ τὰς μεγάλας προσφορὰς τῶν πλουσίων, καὶ ἀφ᾿ οὗ ἐν ἀγαλλιάσει ἐδέξατο τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀνδρέου παρουσιασθέντας Αὐτῷ Ἕλληνας, ἀφ᾿ οὗ ὑπέδειξε καὶ πάλιν τὴν ἀναμένουσαν Αὐτὸν σταύρωσιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἀπῆλθεν αὖθις εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Ὅτε ἐξήρχοντο τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ μαθηταὶ θαυμάζοντες ἐπεδείκνυον εἰς τὸν Κύριον τὰς τεραστίας οἰκοδομὰς τοῦ ναοῦ, ἀποκριθεὶς Ἐκεῖνος, ὡσεὶ συνεχίζων τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐνδομύχου πόνου Του ἐπὶ τῇ σκληροκαρδίᾳ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ καταστροφῇ αὐτῆς, προεῖπεν εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἐκ πάντων ἐκείνων ὅσα ἔβλεπον καὶ ἐθαύμαζον δὲν ἔμελλε νὰ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθου.

Ἡ πρόρρησις αὕτη ἐκορύφωσε τὴν κατάπληξιν τῶν μαθητῶν. Ἤδη ἀφ᾿ ἧς ὁ Κύριος εἶχεν ἀναλάβῃ μετ᾿ αὐτῶν τὴν τελευταίαν εἰς Ἱεροσόλυμα πορείαν, καὶ πρότερον ἔτι, παρουσιάζετο εἰς τὰ ὄμματα αὐτῶν σφόδρα ἠλλοιωμένος· οἱ λόγοι Αὐτοῦ δὲν ἦσαν οἱ συνήθεις ἤρεμοι καὶ πρᾳεῖς λόγοι, οὔτε αἱ παραβολαὶ Αὐτοῦ αἱ χαρίεσσαι ἐκ τοῦ καθ᾿ ἡμέραν βίου εἰκόνες· οἱ λόγοι Αὐτοῦ ἦσαν τεταραγμένοι, καὶ αἱ παραβολαὶ Αὐτοῦ δριμεῖαι καὶ ζοφεραί· καὶ ὁ ὅλος τρόπος Αὐτοῦ αὐστηρὸς καὶ βαρύθυμος· ἄλλως δὲ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἰδίᾳ τῆς ἀλληλοδιαδόχου πάλης πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς Σαδδουκαίους καὶ τοὺς Ἡρωδιανοὺς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τῆς ὑποδοχῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ θρήνου ἐπὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς περὶ τῆς σταυρώσεώς του προρρήσεως ὑπῆρξε τοσοῦτον πλήρης συγκινήσεων, ὥστε δικαίως ἡ συγκίνησις τῶν μαθητῶν ἀκουσάντων τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ Ναοῦ τοσοῦτον ἐκορυφώθη, ὥστε εὐθὺς ὡς ὁ Κύριος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον Αὐτῷ

ἐκεῖνοι ἐρωτῶντες· «εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;»

(Ἀκολουθεῖ).

ΤΟ ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Β'.

(Συνέχεια τῆς σελ. 175).

Ἕτερος ὅμως διαπρεπὴς θεολόγος, ὁ προϊστάμενος τῆς ἐν Ἐνετίᾳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβῆρος († 1616), ὑπελάμβανεν ὅτι ἦτο δυνατὴ ὑποχώρησίς τις ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἡμερολογίου καὶ ἐν ταῖς ἀξιώσεσι τῶν Λατίνων ὅπως ἀπαλειφθῶσιν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων φράσεις τινὲς καθαπτόμεναι τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν. Ἴσως δὲ πιεζόμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς ἀρχῆς ἔγραψε βραδύτερον σχετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην [1], τηρήσαντα ὅμως ἀρνητικὴν στάσιν καὶ δηλώσαντα ἀπροκαλύπτως τὴν περὶ τούτου γνώμην. Ὅθεν ὅλως ἀπροσδόκητος εἶναι ἡ φερομένη ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β´ πρὸς τὸν Γρηγόριον ιγ´ ὡς ἀπάντησις τῆς διὰ τοῦ Βοναφέως καὶ Ἐπάρχου διαβιβασθείσης παπικῆς ἐπιστολῆς. Ἡ τοῦ Ἱερεμίου φερομένη ἀπάντησις στρέφεται κατὰ τῶν Προτεσταντῶν Γερμανῶν περὶ δὲ τοῦ ἡμερολογίου λέγει ὅτι κατ᾿ ἀρχὴν ἀποδέχεται αὐτό, εἰ καὶ ἐπεθύμει πρὸ τῆς γενομένης μεταρρυθμίσεως αὐτοῦ νὰ ἔχῃ εἴδησιν, ζητεῖ ὅμως διετῆ προθεσμίαν πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ [2]. Προφανῶς ὅμως ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν εἶναι γνησία, διότι ὁ Πατριάρχης καὶ πρότερον καὶ ὕστερον ἀπεκήρυσσε τὸ ἡμερολόγιον, καθ᾿ ὃν δὲ χρόνον παρίσταται γραφεῖσα ἡ ἐπιστολὴ (1584) ὁ μὲν Πατριάρχης Ἱερεμίας ἦτο ἐξόριστος τὸν δὲ πατριαρχικὸν θρόνον κατεῖχεν ὁ Παχώμιος β´ (1584-1585), ἥκιστα νομίμως αὐτὸν καταλαβών [3].

---

[1] *J. Lamii,* Deliciæ eruditorum, Florentiæ 1744, XIV, 109 ἑξ. Πρβλ. *Ἰ. Βελούδου,* Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα, σ. 20-23.

[2] *Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου,* Ἐπανορθώσεις σφαλμάτων, παρατηρηθέντων ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ Κ. Σάθα, «Ἡμέρα» Τεργέστης, ΙΖ´ 1872, ἀριθμ. 874. *E. Legrand,* Bibliographie hellénique, II, 377-8.

[3] *Κ. Σάθα,* Σχεδίασμα, σ. οα´-οε´. *Μ. Γεδεών,* Πατριαρχικοὶ πίνακες, ἐν ΚΠόλει, 1890. σ. 526-528. Πρβλ. *Ματθαίου* Μυρέων, Βίος τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς νέας τῆς ἐξ Ἐπιβατῶν, ἐν *Α. Π. Κεραμέως,* Ἀναλέκτοις Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυο-

Οὐ μόνον δ᾽ ὁ ἰησουΐτης Ἀντώνιος Ποσσεβῖνος διέδιδε πρὸς παραπλάνησιν τῶν ὀρθοδόξων ὅτι ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως ἀπεδέχθη τὸ ἡμερολόγιον ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐνετοκρατουμέναις ἑλληνικαῖς νήσοις ἐπιέζοντο οἱ ὀρθόδοξοι ν᾽ ἀποδεχθῶσιν αὐτό. Ὁ ἐν Ζακύνθῳ ἁρμοστὴς τῆς Ἐνετίας Ἀντώνιος Βενιέρος ἔγραφε πρὸς τὴν ἐνετικὴν Ἀρχὴν ἐκθέτων τὰς ἀνωμαλίας ἃς προυκάλεσεν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἐκεῖ λατίνου Ἐπισκόπου ὅπως εἰσαγάγῃ τὸ ἡμερολόγιον. Οἱ Ζακύνθιοι Ἕλληνες προσεπάθησαν κατὰ τὸν δυνατὸν ἐπιδεικτικώτερον τρόπον νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν ἐμμονὴν αὐτῶν εἰς τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὡς ἔγραφεν εἰς Ἐνετίαν ὁ ἁρμοστὴς Ἱερώνυμος Τιέπολος ζητήσας νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ τὸ νέον ἡμερολόγιον οὐδὲ διὰ τοὺς Λατίνους τῆς νήσου. Ἡ ἐνετικὴ Ἀρχὴ εἶχε πολιτικὸν συμφέρον νὰ μὴ ταράσσωνται οἱ Ἕλληνες αὐτῆς ὑπήκοοι ἐκ τοιούτων ζητημάτων, ἔγραφε δὲ τῇ 26 Ἰανουαρίου 1585 πρὸς τὸν ἐν Ρώμῃ ἀντιπρόσωπον αὐτῆς ὅτι εἶναι ἀδύνατον οἱ ἐν Ἐνετίᾳ Ἕλληνες νὰ δεχθῶσί τι μὴ γενόμενον δεκτὸν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως. Εἰδικώτερον τῇ 9 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔγραφεν ὅτι οἱ Κρῆτες ἦσαν ἕτοιμοι εἰς ἐπανάστασιν ἐὰν ἐγίνετο ἀπόπειρα ἐπιβολῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου. Τῷ 1586 ἡ σύγχυσις ἐκ τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐπηυξήθη διότι τῷ ἔτει ἐκείνῳ οἱ Λατῖνοι ἑώρτασαν τὸ Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων, ἠναγκάσθη δὲ ὁ Πάπας Ρώμης Σίξτος ε´ (1585-1592) νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως ἐν Κερκύρᾳ οὐ μόνον οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Λατῖνοι τηρῶσι τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον[1]. *Τοῦτο δὲ γίνεται καὶ μέχρι σήμερον ἐν Κερκύρᾳ.*

Εἰς νέας προτάσεις ἀπὸ τῆς ἐν Ἐνετίᾳ ἑλληνικῆς Κοινότητος ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πιέσεων τοῦ λατινικοῦ κλήρου, ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας β´ τῇ 6 Ἰουλίου 1590 ἔγραψε πρὸς τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον μεμφόμενος αὐτόν, διότι προϊστάμενος ὢν τῆς ἐκεῖ Κοινότητος ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τοιοῦτό τι, ἐνῷ καὶ πρότερον γράψας ἀρνητικὴν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ὁ Πατριάρχης λέγει ὅτι ἀπήντησεν ἤδη σαφῶς εἰς πᾶσαν ἀπὸ Ρώμης πρότασιν καὶ πάλιν δὲ γράφων διαρρήδην ἀποκρούει τὴν

λογίας. ἐν Πετρουπόλει 1897, Α´. 450 ἑξ. *Malischewsky*, Μελέτιος Πηγᾶς, Ι, 245. 246. Ἡ πρὸς τὸν πάπαν ἀπάντησις τοῦ Ἱερεμίου φέρει χρονολογίαν «μηνὶ Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος β´», ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ β´ ἰνδικτιὼν συνέπεσε τῷ 1574, ὅτε οὐδεὶς ἔτι λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ ἡμερολογίου, καὶ τῷ 1589, ὅτε δὲν ἔζη ὁ Πάπας Γρηγόριος, νομίζουσί τινες ὅτι κατὰ λάθος ἐτέθη «ἰνδικτιῶνος β´» ἀντὶ «ἰνδικτιῶνος ιβ´» καὶ ὅτι ἡ ἀπάντησις ἐγράφη κατ᾽ Αὔγουστον τοῦ 1584».

[1] *Ν. Βουλγάρεως*, ἔνθ᾽ ἀν. «Ν. Ἡμέρα» ἀριθμ. 1122.

παραδοχὴν τοῦ ἡμερολογίου, συντελέσαντὸς εἰς μείζονα τῶν Ἐκκλησιῶν διάστασιν ἕνεκα τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένετο. Ὡσαύτως ἀπέκρουσεν ὁ Πατριάρχης καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων διαγραφὴν ὡρισμένων ἐκφράσεων [1]. Ὡς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καταφαίνεται, ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἡμερολογίου ἀρνητικὴν μέχρι τέλους ἐτήρησε στάσιν. Ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐπισημότερον ἀπεκρούσθη τὸ ἡμερολόγιον μετὰ τριετίαν ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει συνελθούσης *ἐνδημούσης* Συνόδου (1593), ἧς συμμετέσχον ἐκτὸς τῶν Πατριαρχῶν ΚΠόλεως Ἱερεμίου, Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου (1579-1608), πλεῖστοι Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἡ Σύνοδος ἀπέκρουσε τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ὡς νεωτερισμὸν ἀντιβαίνοντα εἰς κανόνας καὶ διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Κυρίως δὲ ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ 8 αὐτῆς κανόνος ἐπανέλαβε τὴν περὶ τοῦ Πάσχα διάταξιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀποφασίσασα νὰ μείνῃ αὕτη ἀσάλευτος καὶ ἀπαγορεύσασα τὸν συνεορτασμὸν τοῦ Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων [2].

Βεβαίως ὁ τελευταῖος οὗτος λόγος δὲν ἔχει πλέον τὴν σημασίαν ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καθ' ὃν χρόνον ἐξεδίδετο ἡ διάταξις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλ' ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων σαφέστατα καταφαίνεται ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῇ ἀποκρούσει τοῦ ἡμερολογίου δὲν εἶχεν ὡς βάσιν λόγους δογματικούς. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐγένετο ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ἄνευ γνώμης τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, πάντων δὲ μάλιστα ὁ προσηλυτευτικὸς σκοπὸς τῆς μεταρρυθμίσεως, ὅστις κατέστησεν αὐτὴν ἀποκρουστικὴν οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀρθοδόξοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς, οἵτινες μόλις μετὰ ἕνα καὶ ἐπέκεινα αἰῶνα ἐδέχθησαν αὐτήν, ὑπηγόρευσαν τὴν στάσιν ἣν ἐτήρησεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ κατὰ τὸν ις' αἰῶνα, ὅτε δυστυχῶς ἡ λατινικὴ προπαγάνδα ἐπηύξανε τὰ δεινὰ καὶ τοὺς κινδύνους τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. Ταυτοχρόνως δὲ καὶ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ρώσους ἐξαπλουμένη μετεχειρίζετο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ νέον ἡμερολόγιον ὡς μέσον ἐπιβολῆς τῆς παπικῆς ἐξουσίας, «ἐξ οὗ γὰρ ἐξεδόθη», ἔγραφεν ὁ Μελέτιος Πηγᾶς, «τὸ Καλενδάριον τὸ Γρηγοριανόν, ἄλλο οἷον μῆλον ἔριδος τὴν οἰκουμένην

---

[1] *Δοσιθέου* Ἱεροσολύμων, Τόμος ἀγάπης, σ. 540. 541. Πρβλ. *Κ. Σάθα*, Σχεδίασμα, σ. 32-34. *Ἰ. Βελούδου*, Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα, σ. 20-24. Ὀρθῶς εἴκασεν ὁ Βελοῦδος ὅτι τὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου ἀνάγεται εἰς τὸ 1590 καὶ ὅτι εἶναι ἐσφαλμένη ἡ παρὰ Δοσιθέῳ χρονολογία.

[2] *Δοσιθέου*, Τόμος ἀγάπης, σ. 538-547. Πρβλ. *Κ. Σάθα*, Σχεδίασμα, σ. 82-92.

ἐτάραξε καὶ χειμών τις αἰφνίδιος κατέλαβε τὴν ὑπ' οὐρανὸν φθάσαν καὶ εἰς Σαυρομάτας τὸ κακόν» [1]. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τέσσαρα ἑκατομμύρια ὀρθοδόξων Ρώσων διὰ τῆς *οὐνίας* ὑπετάγησαν ὑπὸ τὸν Πάπαν Ρώμης καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας ἐντελῶς κατηργήθη, διὰ μεγάλων ἀγώνων τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφάνους (1608-1644) ὕστερον ἐπανιδρυθεῖσα [2].

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀρκούντως δικαιολογοῦσι, νομίζομεν, τὴν στάσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ ζητήματι τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου κατὰ τὸν ις´ αἰῶνα. Κατὰ τοὺς ἐφεξῆς αἰῶνας ἡ μὲν λατινικὴ Ἐκκλησία ἐξηκολούθησε τὰς προσπαθείας αὐτῆς ὅπως ἐπιβάλῃ τὸ ἡμερολόγιον, ἡ δὲ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπέκρουεν αὐτὸ καθ' ὃν χρόνον ἀνεφαίνοντο καί τινες μεμονωμέναι ἀπόπειραι πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου [3]. Τελευταίως ἔτι μᾶλλον ἐπαισθητὴ ἐγένετο ἡ ἀνάγκη τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου, εἰδικαὶ δ' Ἐπιτροπεῖαι ἐκ μαθηματικῶν καὶ ἀστρονόμων ἐν ΚΠόλει καὶ ἐν Πετρουπόλει κατηρτίσθησαν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ λύσις τις. Τινὲς μὲν ἐφρόνουν ὅτι ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ὡς κατ' αὐτοὺς ἀκριβέστερον τοῦ Γρηγοριανοῦ καὶ μόνον ἁρμόζον τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὸ εἶναι πατροπαράδοτον καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀνέκαθεν κεκυρωμένον, ἕτεροι δὲ ἀκρίβειαν χρονομετρικὴν ὅσον ἔνεστι πληρεστέραν ἢ καὶ τὴν τοῦ ὁμοιομόρφου κοινὴν χρησιμότητα προβαλλόμενοι ἐγένοντο ὑπέρμαχοι τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἀκριβεστέρου ὄντος, καὶ τέλος ἕτεροι ἐφρόνουν ὅτι ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀκριβὲς τὸ Γρηγοριανὸν ἔπρεπε νὰ καταρτισθῇ ἀκριβέστερον ἡμερολόγιον. Ὁ μεγαλοπράγμων Πατριάρχης Ἰωακεὶμ γ´ († 1912) τὰς διχογνωμίας ταύτας ἔχων ὑπ' ὄψει ἅμα δὲ καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιτευχθῇ μὲν ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια ἀλλὰ καὶ νὰ τηρηθῶσιν οἱ καθιερωμένοι ἐκκλησιαστικοὶ ὁρισμοὶ τῷ 1902 ἀπευθύνας τὴν γνωστὴν αὐτοῦ Ἐγκύκλιον πρὸς τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ὑπέβαλε καὶ περὶ τοῦ ἡμερολογίου ἐρώτημα [4]. Αἱ ἀπαντήσεις τῶν Ἐκ-

---

[1] *Μελετίου* Ἀθηνῶν, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Γ', 412. *Α. Νικολάκη,* ἔνθ' ἀν. σ. 56-57.

[2] *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου,* Οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειραγωγοὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν ιζ´ αἰῶνα, ἐν Ἱεροσολύμοις 1907, σ. 29 ἑξ.

[3] Τοῦ καταρτισμοῦ νέου ἡμερολογίου ἐπελήφθη ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ *Θεόφιλος Καΐρης* κατὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ ἀποπλάνησιν, μιμηθεὶς τὸν Πλήθωνα.

[4] *«Νέα Σιών»* Ἱεροσολύμων, Α' 1904, σ. 174-175.

κλησιῶν μετὰ παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ μέρους τοῦ ζητήματος θ᾽ ἀπασχολήσωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ἑπομένῳ ἄρθρῳ.

᾽Αρχιμ. ***Χρυσόστομος Παπαδόπουλος.***

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

᾽Ανδρέου Μ. ᾽Ανδρεάδου, Σύστημα δημοσίας οἰκονομίας, τόμος Α΄ μέρος Β΄ *῾Ιστορία τῆς ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ ῾Ελληνικοῦ Βασιλείου,* ἐν ᾽Αθήναις 1918.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελοῦν μέρος μόνον τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ διαπρεποῦς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἡμετέρου συναδέλφου καὶ ἐξετάζον τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέσοις χρόνοις, ἐρευνᾷ καὶ σχετικὰ πρὸς τὴν ᾽Εκκλησίαν θέματα, οἷον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐν Βυζαντίῳ δαπάνας διὰ τὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ τοὺς λοιποὺς ναοὺς καὶ τὰς μονάς, τὴν θέσιν τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν τῇ ᾽Εκκλησίᾳ, τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰς δαπάνας τῆς ᾽Εκκλησίας ἐν τῷ ἔργῳ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς παιδείας καὶ ἄλλα. Τῶν θεμάτων τούτων ἡ ἔρευνα γίνεται μετ᾽ αὐστηρᾶς ἐπιστημονικῆς ἀντικειμενικότητος, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς ἠδυνήθη εἰς ὀρθὰ νὰ καταφθάσῃ συμπεράσματα καὶ προσηκόντως νὰ κρίνῃ τὰ σχετικὰ γεγονότα, ἐξηγήσας τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων διὰ τὴν ᾽Εκκλησίαν μεγάλαι παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων ἐγίνοντο δαπάναι. Οὐ μόνον δὲ τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ᾽Εκκλησίαν μέρος, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη συγγραφή, λαμπρῶς διεξαχθεῖσα, εἶναι καρπὸς ἐπιμεμελημένης καὶ εὐσυνειδήτου ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

᾽Αρχιμ. ***Χρυσόστομος Παπαδόπουλος.***

Π. Ν. Τρεμπέλα, ῾Η περὶ παραγωγῆς τῶν εἰδῶν τῆς ζωῆς ὑπόθεσις τοῦ Δαρβινισμοῦ ἀναλυομένη καὶ κρινομένη.

῾Η μικρὰ αὕτη μελέτη ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «᾽Εκκλησ. Φάρῳ» τόμ. Η΄ τοῦ 1916, ἐκεῖθεν δὲ μετετυπώθη εἰς τεῦχος ἐξ 20 σελίδων. Πλὴν τοῦ προοιμίου καὶ τοῦ ἐπιλόγου ἡ μελέτη αὕτη ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία μέρη, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Δαρβινισμοῦ, εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ καὶ των θεμελιωδῶν νόμων ἐφ᾽ ὧν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐστηρίχθη, καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῶν νόμων τούτων, ὧν ἀναιρουμένων συναναιρεῖται καὶ ἡ ἐπ᾽ αὐτῶν στηριχθεῖσα ὑπόθεσις. ῾Ο συγγραφεύς, ἐκ τῶν καλῶν νεωτέρων θεολόγων, χειρίζεται τὸ θέμα αὐτοῦ μετὰ συντομίας, ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ἀκριβείας, σαφηνείας καὶ εὐστοχίας, Χ. Ι. Π.

Παναγ. Μ. Μελετοπούλου, Περὶ τῶν μεγάλων τῆς ψυχῆς ὀδυνῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔγκλημα, ἐν ᾽Αθήναις 1918.

῾Η πραγματεία αὕτη ἀπηγγέλθη ὡς διάλεξις ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» σκοποῦσα νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αὕτη καθίσταται μολυσματικὴ ἑστία τοῦ ἐγκλήματος. ᾽Ασχέτως πρὸς τὰς προβαλλομένας θεωρίας ὁ ὁμιλητὴς παρέχει ζωηρὰν εἰκόνα τῆς συγχρόνου καταστάσεως τῆς κοινωνίας. «᾽Εφ᾽ ὅσον, λέγει, μεσουρανεῖ ἀτυχῶς ἀποσυνθετικὴ

κοινωνικὴ συγκρότησις μὲ ὅλας τὰς ἐρεβώδεις ρυπαρότητας, μὲ ὅλας τὰς ὑπερτροφικὰς ἀτομικὰς ἐγωπαθείας, μὲ ὅλας τὰς ἀλαζονικὰς συγκρούσεις τῶν κιβδήλων καὶ ἀνηθίκων ἀξιῶν πρὸς κατίσχυσιν τῶν ἰδίων συμφερόντων ἢ πρὸς διάθρυψιν νοσηροτάτων ἐγωπαθειῶν, μὲ ὅλας τὰς καταφανεῖς περιφρονήσεις πρὸς τὴν ζωήν, τὴν τιμήν, τὴν περιουσίαν τοῦ πολίτου, μὲ ὅλας τὰς κοινωνικὰς μικρότητας, ποταπότητας, κακότητας καὶ ἀνηκούστους μυσαρότητας, μὲ ὅλα τὰ σκότια ἀτομικὰ συμφέροντα, μὲ ὅλα τὰ πάθη τὰ ἀκόλαστα, μὲ ὅλας τὰς φθονερὰς ἐπινοήσεις της πρὸς κατεδάφισιν παντὸς ἀκιβδήλου χαρακτῆρος καὶ πάσης πραγματικῆς ἀξίας, πάσης πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ὑπεροχῆς, καὶ παντὸς ὑγιοῦς καὶ ρωμαλέου κοινωνικοῦ καὶ πολιτειακοῦ ὀργανισμοῦ, μὲ ὅλας τὰς συνεχεῖς ἐντεταμένας προσπαθείας της πρὸς ὁλοσχερῆ ἐξάτμισιν παντὸς ἐνθέου καὶ ἁγίου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνθουσιασμοῦ, κοινωνικὴ συγκρότησις παριστῶσα τὴν ταπεινοφροσύνην ὡς ἐξευτελισμόν, τὴν εὐσέβειαν ὡς ὑποκρισίαν, τὴν ἀγαθότητα ὡς ἠλιθιότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς ἀδεξιότητα, κοινωνικὴ συγκρότησις διώκουσα τὴν θέλησιν, τὴν ἔμπνευσιν, τὴν τιμήν, τὴν ἀρετήν, τὴν ἀγαθότητα, τὴν θρησκευτικότητα καὶ ἐνσπείρουσα τὴν ἀνίαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν φρικτὴν ἀπογοήτευσιν, ἀλλοτριοῦσα ἀμειλίκτως πᾶσαν πίστιν καὶ πάντα ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τὸ ἄτομον διὰ πᾶσαν γενναίαν ἀρετήν, διὰ πᾶσαν ἔμπνευσιν δημιουργικήν, διὰ πᾶσαν προοδευτικὴν βελτίωσιν, διὰ πᾶσαν ἐπὶ τὰ κρείττω σταδιοδρομίαν του, καὶ ἀντικαθιστῶσα τέλος τὰ πάντα μὲ τὰ κατὰ συνθήκην ψεύδη της, ἐφ᾽ ὅσον λέγομεν μεσουρανεῖ τοιαύτη ὀπισθοδρομικὴ κοινωνικὴ συγκρότησις, ἐγκλήματα, οἷα τ᾽ ἀνωτέρω, θὰ δολιχοδρομῶσιν ἀτυχῶς ἐν τῇ μοιραίᾳ τροχιᾷ των εἰς τὸν ζοφερὸν καὶ πένθιμον ἐγκληματικὸν ὁρίζοντα! Κατ᾽ ἀκολουθίαν εὑρισκόμεθα εἰς τὴν σιδηρᾶν καὶ ἀναπότρεπτον ἀνάγκην, νὰ φωνήσωμεν καὶ ἰδιαζόντως νὰ τονίσωμεν, πρὸς Θεοῦ! ρίψατε ἐταστικὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν κοινωνικήν μας σύνθεσιν, ἐξυγιάνατε τὴν ἐκ δηλητηριωδῶν καὶ ἀσφυξιογόνων ἀναθυμιάσεων πεπληρωμένην κοινωνικήν μας ἀτμόσφαιραν, προβῆτε εἰς ριζικωτάτας καὶ τολμηροτάτας ἐγχειρήσεις τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ μας, ἀνεύρετε, ἐνθαρρύνατε, ἐξυψώσατε, βραβεύσατε, ἐνισχύσατε τὰς ἠθικὰς καὶ Χριστιανικὰς τοῦ ἀτόμου ἀρετὰς εἰς οἱονδήποτε κοινωνικὴν ἢ πολιτειακὴν γωνίαν καὶ ἂν ὦσιν ἀστόργως ἐρριμέναι, κτυπήσατε τέλος καιρίως τὸν κοινωνικὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι παράγοντα, καὶ τότε τὰ ἐγκλήματα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν μεγάλων τῆς ψυχῆς ὀδυνῶν τελεσιουργούμενα θὰ σπανίσωσι καταπληκτικῶς, ἂν μὴ τελείως ἐξαφανισθῶσιν».

Τὴν θερμὴν ταύτην ἐπίκλησιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς, διότι, δυστυχῶς, διέρχεται αὕτη λίαν ἐπικίνδυνον ἠθικὴν κρίσιν ριφθεῖσα εἰς ὀλισθηρὸν κατήφορον. Εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη πρὸ πάντων διὰ τῆς θρησκείας νὰ σταματήσῃ ἡ πρὸς τὴν τελείαν ἀποσύνθεσιν καὶ καταστροφὴν ὁρμητικὴ φορά.

Ἀρχιμ. ***Χρυσόστομος Παπαδόπουλος.***

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἐν Ἀθήναις	*δρχ. 10*
Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις	» *12*
Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ	» *15*

Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0,35.

ΓΡΑΦΕΙΑ

ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀθηνῶν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Ι. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ δ. θ.